

Mindretallet (Øiahals) har følgende dissens til utvalgets forslag:

Kjernen i utvalgets mandat har vært å vurdere hvilke posttjenester som skal være leveringspliktige og dermed tilgjengelig for alle over alt også i fremtiden, samt hvilken annen samfunnsnytte, et landsdekkende postnettverk kan eller bør løse utover det som tilbys på rene kommersielle vilkår. Det handler om å sikre at ulike mottakergrupper får dekket nødvendige behov samtidig som man tar innover seg framtidens utfordringer, spesielt mtp demografisk utvikling og beredskap.

Øiahals støtter at Posten bør omstilles som følge av fallende brevvolum og endrede kundebehov. Øiahals er også enig i at postpunkt med digital varsling av sendinger er et godt alternativ for mange.

Posten representerer en unik landsdekkende infrastruktur. Anbefalingene som fremmes av postutvalget betyr i realiteten at postbudnettverket, slik alle landets innbyggere, virksomheter og samfunnet generelt kjenner det, avvikles. Det er et grunnleggende og irreversibelt valg. Selv om Posten har sagt at postpunkt er anbefalt løsning for bærekraftig, lønnsom postlevering, er det under forutsetning av at staten IKKE kjøper noe kompensierende og målrettede postleveringer ut over postpunkt. Posten har vært like tydelig i å fremlegge alternative målrettede postleveranser som er fremtidsrettet og samfunnsøkonomisk lønnsomme for staten å kjøpe. Disse kan finansieres ved å la Posten omstille, og staten vil få vesentlig høyere samfunnsnytte ut av mindre statlig kostnad. Dette underbygges av rapporter og anbefalinger fra Oslo Economics og Rambøll. Sammendrag av begge rapportene er fremlagt for utvalget.

Øiahals mener at flertallet i utvalget ikke har vurdert konsekvensene av de anbefalingene som fremmes. Det har ikke vært realitetsvurdert hvilke samfunnsøkonomiske kostnader anbefalingene utløser, og heller ikke hvilke tapte muligheter som følger av utvalgets anbefalinger.

I sum gjør dette at Øiahals ikke kan stille seg bak utvalgets innstilling og fremmer derfor en dissens til anbefalingene.

Mer detaljert beskrivelse av årsakene til at Øiahals tar dissens:

1. Anbefalingene innebærer at 2,5 millioner husstander og virksomheter aktivt må ta stilling til om de vil ha post levert på postpunkt eller ukentlig hjemkjørt. Valget om ukentlig hjemkjøring må postmottakerne registrere/søke om i en digital løsning eller papirbasert. Eksempler på målgrupper som skal ta slike valg er eldre, folk med lang avstand til postpunkt (distrikt), ny i landet, ikke-digitale, funksjonshemmede og andre sårbare grupper, bedrifter, barnefamilier,

borrettslag, frivillige organisasjoner osv. Øiahals mener en søknadsbasert løsning for hjemkjøring er et dårlig forslag fordi:

- mange av de som trenger hjemkjøring er mottakere med lav digital kompetanse som vil streve med både å forstå omstillingen og at de aktivt må gjøre noe for å få hjemkjøring. Disse vil kunne miste viktig informasjon (innkalling til legetimer, regninger mm) eller ha behov for støtte fra kommunale tjenester eller pårørende frem til de eventuelt får hjelp til å søke om hjemkjøring.
  - erfaringsmessig endrer ikke folk seg før en fysisk endring faktisk skjer. Det betyr at Posten i forkant av omstilling ikke reelt vil vite hvor mange som kommer til å velge postpunkt kontra hjemkjøring. Resultatet er at Posten må si opp svært mange postbud i forkant av omstillingen – så vil mange mottakere etter omstillingstidspunktet forstå hva endringen betyr og deretter endre valg til hjemkjøring. I så fall må Posten starte rekruttering av nye postbud. Det er uredelig i en omstillingsammenheng og brudd med det Øiahals forventer at Posten står for i omstillinger.
  - en «uklar» overgang vil antatt også utløse svært mye negativ oppmerksomhet blant innbyggere, i media og politisk både fordi det oppfattes tungvint (søke om hjemkjøring) og fordi det antatt vil bli vanskelig å levere god kvalitet med store endringer i hvem som ønsker hva levert hvor i en overgangsfase. Kompleksiteten forsterkes ved at de erfarne postbudene er sagt opp/avviklet før omstillingen.
  - saksbehandling av et antatt høyt antall søknader vil være svært ressurskrevende og vil måtte bekostes av staten.
  - Når løsningen er at innbygger må gjøre et aktivt valg for å få postlevering hjem, vil omfanget på hjemlevering bli vesentlig mindre og hver levering betydelig dyrere. I tillegg vil omfanget stadig være i endring, og dermed vil dette heller ikke være et fast og forutsigbart nett som staten kan anvende til distribusjon av aviser, beredskap og andre sentrale og lokale behov for hjemlevering.
2. Anbefalingene innebærer at staten sier nei til Dørterskeltjenesten som i realiteten er en videreføring av den historiske landposttjenesten som i en årrekke har skapt trygghet for mottakerne. Tjenesten er forsterket og tilpasset framtidens behov rundt demografiutfordringer. Den vil være en kanal for å nå ikke-digitale, ha forsterket beredskapsevne og bidra til samhandling innad i kommuner og mellom kommuner. Tjenesten inkluderer system- og innholds-støtte til den enkelte kommune, og er ett av få eksempler der man lykkes med å skape tversektoriell samfunnsnytte. Tjenesten er vurdert som samfunnsøkonomisk lønnsom av Oslo Economics og Rambøll. KS støtter innføringen som en nasjonal

statlig finansiert tjeneste som vil skape betydelig verdi for innbyggere og kommuner i hele landet. Både Posten, postbudene og pilotkommunene vurderer tjenesten som god og skalerbar. Tjenesten kan leveres uten friske midler på statsbudsjettet ved å innføre den i sammenheng med en omstilling av Posten og et beskrevet samfunnsoppdrag. Det er ikke realistisk at tjenesten blir realisert på lokalt nivå, slik flertallet i utvalget gir uttrykk for. Utvalgets anbefaling innebærer at denne muligheten til å etablere en nasjonal universell tjeneste hjem til alle eldre legges død – det finnes hverken finansiering eller praktisk gjennomføringsmulighet til å realisere dette som kommunale initiativ kommune for kommune. Antydningen om at tjenesten kanskje kan inkluderes i leveringsplikten på et senere tidspunkt er heller ikke realistisk, all den tid at Postens distribusjonsnett da allerede er bygget kraftig ned som følge av overgangen til postpunkt, evt hjemkjøring én gang i uken.

3. Anbefalingen innebærer at beredskapsevnen som i dag ligger i postbudnettverket avvikles. For å være en reell beredskapskapasitet må det eksistere en infrastruktur som er i daglig drift og som har en kapasitet i form av folk, kjennskap, kjøretøy og lokaler i hele landet. Utvalgets anbefaling legger ikke opp til at en slik infrastruktur skal videreføres, og dette blir da en tapt mulighet og direkte nedbygging av beredskapsevnen i forhold til dagens situasjon. Erfaringene fra Ukrainske Posten viser med all mulig tydelighet hvilken verdi et landsdekkende nettverk med en operatør under nasjonal kontroll, eierskap og styring har i en krise- og krigssituasjon. Ukrainske Posten er en avgjørende livslinje i Ukraina. Postutvalget vil med sine anbefalinger kraftig svekke denne kapasiteten og muligheten for Norge. En slik anbefaling kan Øiahals ikke stille seg bak.
4. Anbefalingene fra utvalget vil medføre at rundt 2000 ÅV (over 3000 personer) blir overtallige. Dette er arbeidsplasser fordelt over hele landet. En stor andel av disse vil ikke ha andre jobbmuligheter lokalt, pga alder og kompetanseprofil, og vil antatt havne i NAV systemet, med de utfordringer det medfører for kommunale og offentlige budsjett og tjenester.

Øiahals mener også at det må komme tydeligere fram i anbefalingene at forutsetningen for at et landsdekkende postnettverk skal fungere robust, effektivt, sikre god kvalitet og være en troverdig beredskapskapasitet, må det være ett samlet og integrert nettverk. Et oppklippet og fragmentert nettverk av flere distributører vil bety betydelig merkostnader i oppfølging og utvikling av fysiske og digitale grensesnitt med påfølgende kvalitets og kostnadsutfordringer.